

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ани Божидарова Белчева – Криворова, дм

Катедра “Детска дентална медицина”, ФДМ, МУ – Пловдив

член на научно жури, включена със заповед на Ректора на МУ-Варна .№ Р-109-13 /
12.01.2018 г.

Относно: Дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен “доктор”, докторска програма Детска дентална медицина, професионално направление 7.2. **Стоматология**, област на висше образование 7. **Здравеопазване и спорт**.

Тема: Влияние на някои хомеопатични средства като фактор в системата за оценка на риска от развитие на кариозен процес

Автор: д-р Антоанета Пламенова Помакова, асистент към катедра „Детска дентална медицина” на Факултет по дентална медицина, Медицински университет-Варна.

Научен ръководител: Доц. д-р Наталия Гатева, дм.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Процедура за придобиване на ОНС „доктор“ в МУ – Варна и включва следните документи:

- Дисертация
- Автореферат
- CD с публикации и документи на докторанта - копие на публикациите, свързани с темата на дисертацията; Автобиография; копие на диплома за завършена ОКС „Магистър”; заповед за зачисляване; протокол от изпит за докторски минимум; заповед за отчисляване с право на защита; протокол от КС с положително решение за готовността за защита; декларация за оригиналност; Списък с публикациите, свързани с темата- 3 публикации; дипломи за Обща и Детска специалности; сертификати за изнесени доклади по темата; декларация за достоверност на представените документи.

Д-р Антония Пламенова Помакова е родена в град София през 1987 година. Завършва висшето си образование по Дентална медицина в Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, град Варна през 2012 година. Има призната специалност по Детска дентална медицина от 2018 година. От 2012 година е хоноруван асистент към катедра «Детска дентална медицина» към ФДМ-Варна, а от 2013 е редовен асистент към същата катедра. Преподава на студенти от втори до пети курс българо- и англоезично обучение по дисциплините Пропедевтика на детската дентална медицина, Профилактика и Клиника на детската дентална медицина. Владее английски, немски и руски език.

Приложената автобиография не дава представа за професионалното развитие на докторантката (специализации, форми на поддържащо следдипломно обучение, курсове)

2. Актуалност на тематиката

Кариозното заболяване е едно от най-често срещаните хронични заболявания в детска възраст. Комплексните етиологични фактори за развитие на кариозен процес са известни отдавна. Изследва се ролята на диетата за развитието на процеса в детска възраст. Изработени са правила за хранене, препоръки за орална хигиена, посочени са правила за превенция на кариеса. Значителен брой проучвания са доказали риска от честата употреба на конвенционални съдържащи захар медикаменти, особено в детска възраст. Факторите, определящи кариесогенния потенциал на конвенционалното лекарствено средство, са съдържанието на захароза и киселата природа на медикамента.

Хомеопатичните лекарствени средства, подобно на конвенционалните педиатрични медикаменти, съдържат захари и киселини. Освен това те имат специфични правила за прием – многократно през деня, между отделните хранения, задържат се дълго под езика, не се употребяват съвместно с флуорни пасты.

Всички тези фактори са предпоставка за създаване на условия за повишен риск от развитие на кариозен процес при чест прием. Масовото им използване, съпроводено с липсата на информираност на родителите за наличието на прости захари в тези лекарства и връзката им с повишен риск за развитие на кариес, представлява потенциален риск за оралното здраве на децата. От медицинските специалисти зависи адекватното обучение на родителите и възможността за приложение на ефективна профилактика и лечение за осигуряване на добро дентално здраве.

Дисертационната разработка обръща внимание върху създаването на рискова ситуация за оралното здраве при деца и по-специално на влиянието на някои хомеопатични средства като фактор в системата за оценка на риска от развитие на кариозен процес. Тя разглежда вредното действие на захарите и киселините, което по принцип е известно, но е предложено като ефект от терапия, все по-често използвана и препоръчвана в детска възраст. Това ми дава основание да определя темата като актуална и информативна.

3. Познаване на проблема

Представеният ми за разглеждане дисертационен труд е написан на 195 страници. Онагледен е с 51 таблици, 17 диаграми, 12 фигури, и 21 приложения. Библиографията включва 363 литературни източници, от които 10 са на кирилица и 353 на латиница. Библиографската справка е съвременна, преобладават заглавия от последните десет години.

Изложението е поднесено достъпно и стегнато.

Дисертационният труд е правилно структуриран, съдържа всички основни елементи на представяне на дисертационен труд: увод, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, резултати и обсъждане, обобщение и изводи, библиография и приложения.

Литературният обзор е съвременен, достатъчно информативен и подреден. Анализирани са научната литература относно зъбния кариес. На места информацията покрива лекционния курс по темата. Обследват се връзките между отделните рискови фактори и развитието на кариозен и ерозивен процес. Разгледани са съвременните традиционни и нетрадиционни медицински практики с техните показания, предимства и недостатъци.

Литературният обзор завършва с обсъждане на литературните данни, което насочва към избраната научна тема.

Целта на научния труд е “Проучване ролята на някои хомеопатични лекарствени препарати като рисков фактор за възникването на кариозен процес при деца”. По-скоро в дисертацията се проучва ефекта от захарите и увеличената киселинност след честа хомеопатична и комбинирана медикаментозна терапия при деца. Отбелязва се влиянието на различните лекарствени форми, което се подразбира предвид различните пълнители и носещи агенти. Хомеопатията е наука, която използва множество медикаменти, предписани по строго

индивидуална схема за всеки пациент. В случая не генеричната съставка на хомеопатичното лекарство, която е в много ниска концентрация, предвид голямото разреждане, а съдържащите се захароза и лактоза могат да се разглеждат като рисков фактор за възникването на кариозен процес при децата.

Изпълнението на целта се реализира чрез седем основни **задачи**. От поставените задачи 2 са анкетни, 2 са клинични, 1 експериментална, 1 изработване на комплекс от препоръки за превенция. Една от задачите включва изследване, проведено с възрастни пациенти.

4. Методика на изследването

Методиките са насочени към всяка от поставените задачи. Основават се на интердисциплинарност и комплексност и позволяват решаването на проблемите в дисертационния труд.

Използваните методики са подробно описани. Включените брой деца като материал не е достатъчен по обем по 5-та задача., другите задачи имат достатъчен брой деца, които обаче не са стандартизирани по възрастови групи.

Методиката за изработване на комплекс от препоръки за превенция на оралното здраве при деца с чест прием на хомеопатични лекарствени средства е подобна на използваната в практиката, преподавана и включвана в множество изследвания превенция при деца с висок кариес риск.

Резултатите са добре описани и придружени от таблици и фигури. Подбрани са достатъчно статистически методи, професионално описани. Не е обяснено защо се налага прилагането на параметричен и непараметричен анализ при едно и също изследване, както и не са споменати кои тестове са използвани за установяване на нормално разпределение в изследваните групи.

Изводите са описани подробно. В някои от задачите част от изводите звучат като резултати. (по 2-ра задача има 13 извода като половината представят цифрови резултати; по 3-та задача има изведени 7 извода, от които 4 повтарят резултатите). Половината от изводите по 4-та задача са резултати. Изводите по експерименталната задача казват една и съща информация няколко пъти.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

При изпълнение на всяка една от задачите се усеща участието на докторантката.

Изследваният материал е достатъчен с малки изключения. Диаграмите да правилно структурирани и ясни. Направена е интерпретация и обсъждане на получените резултати.

От дисертантката са предложени следните приноси:

Приноси с потвърдителен характер:

1. Чрез получените резултати от клиничните изследвания за спад на рН на слюнка и зъбна плака след прием на хомеопатични медикаменти, често под критичната стойност от 5.5 и задържането му за дълъг период от време в тези граници, ние потвърдихме и допринесохме в тази област към световния научен опит.
2. Чрез лабораторни изследвания установихме ниското ендогенно рН и висока титруема киселинност на няколко от често използваните хомеопатични медикаменти, като потвърдихме, че по тези показатели те не се различават от конвенционалните педиатрични медикаменти.
3. Сравнихме денталния статус на здрави деца и такива, подложени на чест прием на различни видове медикаменти и потвърдихме високата кариозност на често боледуващите деца, особено при деца, подложени на хомеопатичен тип терапия.

Приноси с оригинален характер:

1. За първи път у нас проучихме разпространението на хомеопатично лечение сред деца във Варненска област.
2. За първи път у нас проучихме информираността на родители от Варненска област, на медици и лекари по дентална медицина от няколко области в България относно

- състава и действието на хомеопатичните медикаменти в устната кухина, както и нагласата им към нуждата от профилактични мерки при приложението на такива.
3. Принос с научно-приложен характер е и разработения и приложен от нас валидиран лабораторен метод за оценка на рН и свободни киселини в хомеопатични медикаменти.
  4. Ефективността на създадения и приложен от нас комплекс от профилактични мерки при често боледуващи деца на хомеопатично и смесено лечение е доказана в клинично приложена програма с продължителност 18 месеца.
  5. Разработихме и приложихме комплекс от оригинални превантивни препоръки за често боледуващи деца прилагачи хомеопатично лечение.
  6. Разработихме алгоритъм за родителите за профилактика на деца, прилагачи хомеопатични медикаменти.
  7. Определихме, че ХЛП имат кисела природа поради ниско ендогенно рН и висока титруема киселинност. В допълнение на захарното им съдържание това ги поставя сред факторите, определящи риска от развитие на кариозен процес. Приносът е оригинален и ще носи висок социален ефект.

Дисертацията на д-р Помакова допринася за осъзнаване на риска от вредното въздействие на захарите и намаленото рН и увеличена киселинността в устната кухина при деца често лекувани с хомеопатични и комбинирани лекарствени медикаменти. Резултатите от нейните проучвания ще бъдат полезни както за денталната практика, така и за лекуващите педиатри и родители на децата.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Дисертантката има представени 3 публикации, свързани с дисертационния труд.

Предполагам, че д-р Помакова е извършила специализираната клинична работа самостоятелно, под ръководството на научния си ръководител.

7. Критични забележки и препоръки (към проведеното изследване и представените материали).

Това е моят първи прочит на разработката на дисертантката. Считам за целесъобразно да дам някои препоръки и да изложа критичните си бележки към работата, без да омаловажавам направеното от дисертантката.

Литературният обзор е доста подробен в първата си част, където са описани рисковите фактори за възникване на кариозен процес, някои от които представени пропедевтично.

В методиката за определяне на рН слюнката е добре да са включени само деца. Броят на някои от единиците на наблюдение можеше да е по-голям, с цел по-репрезентативни резултати. В някои от задачите възрастовият диапазон е от 3-до 9 години, в други е от 5-до 9 години, но липсват стандартизирани групи по възраст, които да имат представителен характер. Добре е да се поясни включването на различни по възраст деца.

Бих посъветвала дисертантката да отнесе прилагането на превантивна програма, която е предложена поради установения риск от развитие на кариозен процес, към приносите с потвърдителен характер. Проследяването на резултата от програмата да е с приложно-научен характер. Експерименталният модел повтаря познати изследвания във фармакологията, които са валидирани и прилагани за множество лекарствени средства. В този смисъл в дисертационният труд се прилага познат модел, свързан с конкретните задачи. Работата щеше да има по-завършен вид ако беше направено сравнително проучване на класическата с комбинираната терапия, която е много по-често срещана. Това може да е част от бъдещи разработки на д-р Помакова и да даде възможност за препоръки, които да се използват в практиката.

8. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата съответства на разработения труд и е направен според изискванията на МУ-Варна. Отражава основните резултати, постигнати в дисертацията, направените изводи и приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

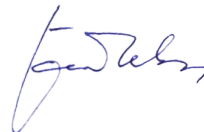
Представеният за рецензиране дисертационен труд **отговарят на всички на** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му и Правилника на МУ - Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантът д-р Антония Пламенова Помакова притежава теоретични знания и професионални умения по научната специалност детска дентална медицина, като демонстрира възможности за самостоятелно провеждане на научно изследване и умения за набиране и интерпретиране на научна информация.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** на представения дисертационен труд **“Влияние на някои хомеопатични средства като фактор в системата за оценка на риска от развитие на кариозен процес”** и **предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на д-р Антония Пламенова Помакова в докторска програма по Детска дентална медицина.

03.04. 2018 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Ани Белчева, дм/